

Obr. 53. Brno, Židenice. Loch se schody tesanými do podloží. Foto J. Zubalík.
Fig. 53. Brno, Židenice. Larder with stairs built into the subsoil. Photo by J. Zubalík.

Obr. 54. Brno, Židenice. Detail schodů z kotovic v konstrukčně nejsložitějším lochu. Foto J. Zubalík.
Fig. 54. Brno, Židenice. Detail of adobe brick stairs in the most constructionally complex larder. Photo by J. Zubalík.

Veškeré sklepy byly zděny z cihel a často byly omítnuty bílou vápennou omítkou. Jednalo se o různé typy od jednoduchých obdélných jednoprostorových sklepů po sklepy se dvěma či více místnostmi nebo se vstupní chodbou. Rozmístěny byly v zásadě rovnoměrně jak na parcelách otočených k Vančurově ulici, tak i na parcelách otočených k Táborské ulici. Relikty nadzemních staveb byly zničeny v průběhu demolice.

V nálezovém souboru dominuje kuchyňská keramika včetně džbánů, hrnců či trojnožek. Z lochů bylo vyzvednuto i železné zemědělské náčiní jako srp, nůž či motýčka. Datačně zjištěné situace spadají do 19. a počátku 20. století

Literatura

AMČR: Záznam M-202003344 [cit. 2021-10-07]. Archeologická mapa České republiky.

Summary

A rescue excavation carried out in the Brno-Židenice cadastral area (Brno-City District), in the historical core of the municipality of Juliánov, between Vančurova and Táborská Streets during the autumn of 2020 detected remnants of Modern Period buildings, especially cesspits and lime pits, cellars and larders (Fig. 52–54) dated from the late 18th through to the early 20th century.

Jiří Zubalík

Břeclav (okr. Břeclav)

Pohansko; zámek Pohansko, parc. č. 3739/2.

Středohradištní období (RS3). Hradiště. Vertikální řez. Badatelský výzkum. Uložení nálezu: Vědecko-výzkumná základna Pohansko.

Lokalizace: WGS-84 – 48.7275603N, 16.8956994E

V květnu a červnu byl realizován řez R20 v místech předpokládané destrukce hradby velkomoravského hradiště Pohansko u Břeclavi. Na odkryté ploše 3 × 20 m, orientované ve směru SSV-JJZ, se podařilo zachytit a zdokumentovat pozůstatky hradby narušené rabováním kamene a stavbou zámku Pohansko. Před výzkumem byla plocha opakovaně měřena GPR metodami a sondována vrty. Výzkum byl dokumentován pomocí digitálních přístrojů a metod. Každá dokumentační úroveň byla zpracovaná do podoby 3D modelu. Terminologie popisovaných konstrukčních prvků je stejná jako v analytickém zpracování řezů R01 až R19 (Dresler 2011).

Z týlní stěny hradby se dochovalo několik zuhelnatělých kusů, z nichž jeden byl odebrán pro dendrochronologickou analýzu, a sloupová jáma dvojice sloupů týlní stěny. Hranice byla viditelná i na profilu. Čelní kamenná zeď byla výrazně narušená rabováním kamene (obr. 55). Zachovala se do výšky 0,5 m nad základový rošt hradby. Šířka čelní zdi v místě výzkumu kolísala od 2 do 3 m. Rozdíl v šířce lze přičíst na vrub toho, že se nám podařilo zachytit opět rozhraní stavebních úseků. To se projevilo rozdílnou šířkou založení čelní zdi a odlišným materiálem násypu jádra hradby. Západním směrem byl násep jílovitý, východním písčitohlinitý s hrubým pískem. Násep jádra hradby byl zachován do výšky 1,4 m nad základový rošt. Zbytek byl odstraněn

Obr. 55. Břeclav, Pohansko. Zbytky čelní kamenné zdi. Foto Archiv Ústavu archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Brno.

Fig. 55. Břeclav, Pohansko. Remnants of the stone front wall. Photo by Archive of the Department of Archaeology and Museology, Faculty of Arts, Masaryk University, Brno.

při úpravách spojených s výstavbou loveckého zámečku. V násypu jádra byly nalezeny ojediněle kousky keramiky a zvířecí kosti. Základový rošt hradby byl velice dobře zachován (obr. 56). Rošt, na kterém byla hradba založena, byl výrazně deformován vahou čelní kamenné zdi. Stejně i vrstva subfosilního horizontu pod hradbou. Rošt sestával ze zetlelých, zuhelnatělých dřev, hustě položených vedle sebe a probíhajících téměř celou šířkou hradby až do vzdálenosti 0,3 m od týlní dřevěné stěny. V prostoru pod čelní zdí byly pozůstatky více zetlelé a dochované jen jako tmavé pruhy, ojediněle se zbytky zuhelnatělých kusů. V místech předpokládaného líce čelní zdi jsme zachytili 0,15 m široký a 0,1 m hluboký žlábek, ve kterém byl zřejmě uložen trám, na němž potom ležely příčné trámy základového roštu. Zda se jedná o místo líce čelní zdi, můžeme pouze odhadovat. Terénní pozorování nicméně tuto hypotézu podporují, rabovací prostor zde končil, nacházely se zde poslední vodorovně ložené kameny.

Vnitřní destrukce hradby byla poničena pouze v horní partii planýrkou terénu z fáze výstavby loveckého zámečku. Zvrstvení vnitřní strany je obdobné tomu, jaké bylo pozorováno na dřívějších řezech. Pod destrukčním trojúhelníkem byla zachycena kulturní vrstva s nálezy. Stejně jako na jiných řezech nebyl zjištěn žádný viditelný povrchový objekt, který by přiléhá k hradbě. Prozkoumána byla pouze část zahloubeného objektu, který respektovává linii týlní stěny. Neobsahoval žádné nálezy a není vyloučeno, že se jedná o hrobovou jámu. Z celkové délky objektu bylo prozkoumáno pouze 0,2 m.

Vnější destrukce byla poznamenána vybíráním kamene a stavbou loveckého zámečku. Rabovací výkop obsahoval pouze malé a drobné kameny a výrazně vypálenou hmotu násypu jádra hradby. Předpokládáme, že se sem tento zásyp dostal z nejbližšího sousedství, protože ve zkoumané části zbytků hradby nebyly zachyceny stopy po tak silném požáru. Z destrukce čelní zdi se zachoval pouze malý zbytek v jihozápadním rohu řezu. Zásyp po těžbě i zbytek destrukce čelní zdi ležel na sytě černé hlinitopísčité vrstvě, která se postupně svažovala jižním směrem k dnešnímu jezírku, které ještě na počátku 19. století bylo ramenem Dyje. Před čelní zdí, pod výplní rabovacího zásahu, jsme prozkoumali kostrový hrob bez nálezu a kruhovou jámu neznámé funkce. Na vrcholu zásypu rabovacího prostoru ležela vrstva kamenů v hloubce 0,5 až 0,7 m (podle sklonu vrstvy). Jde o největší pravděpodobnosti o pozůstatek novověkých terénních úprav, možná i komunikace, protože překrývala sloupovou konstrukci pravouhlého tvaru, jejíž sloupy byly utěsněny cihlami.

Obr. 56. Břeclav, Pohansko. Základový rošt hradby. Foto Archiv Ústavu archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Brno.

Fig. 56. Břeclav, Pohansko. Foundation grid of the wall. Photo by Archive of the Department of Archaeology and Museology, Faculty of Arts, Masaryk University, Brno.

Na povrchu kamenů byla nalezena glazovaná keramika, kovová lžice a krejcar. Směrem k jezírku byl terén postupně vyrovnáván navážkami.

Celá zkoumaná plocha byla od současného povrchu do hloubky 0,15 až 0,25 m překryta souvislou hlinito-šterkovou udusanou vrstvou, ze které jsme získali minci z roku 1941. Do této vrstvy byly zahloubeny i dvě přípojky elektrické energie pro zámeček.

Výzkumem se podařilo získat několik klíčových poznatků:

Hradba v těchto místech byla postavena v zásadě stejným způsobem jako v jiných zkoumaných úsecích, ale byla užší (pouze 6 m), a při stavbě čelní zdi byly použity masivní kameny.

Linie opevnění plynule navazuje na jižní úsek destrukce, který je stále velmi dobře viditelný v terénu. Rekonstrukce provedená na základě GPR průzkumu v roce 2009 a následně publikovaná je tudíž neplatná.

Stále není zcela jasné, kdy byla čelní zeď a její destrukce zničena rabováním. Nové výzkumy na zámku v Břeclavi nevylučují, že se tak mohlo stát již v 11. století.

Na počátek 19. století lze s jistotou datovat pouze částečnou likvidaci destrukce, a to na základě nálezů i archiválií.

Na základě sledování charakteru výplně rabovacího prostoru můžeme soudit, že se zkoumaná plocha nachází nedaleko brány, která směřovala na jižní předhradí.

Literatura

Dresler, P. 2011: *Opevnění Pohanska u Břeclavi*. Dissertationes Archaeologicae Brunenses/Pragensesque 11. Brno: Masarykova univerzita.

Summary

Section R20 was performed in May and June during the systematic research in the areas of the presumed destruction of the wall of the Great Moravian stronghold of Pohansko near Břeclav (Břeclav District). The remnants of the wall (Fig. 55, 56) disturbed by stone quarrying and the construction of the Pohansko chateau were detected and documented on a 3 × 20 m excavated area oriented in the NNE–SSW direction.

Petr Dresler

Březina (k. ú. Březina u Křtin, okr. Brno-venkov) „Vysoká“, „Pod Kapličkou“, parc. č. 511.

Vrcholný středověk. Areál těžby, areál nezemědělské výroby, komunikace. Skupina/síť sond. Badatelský výzkum. Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84 – 49.2834103N, 16.7420308E

V měsíci říjnu 2020 byl na katastru obce Březina proveden na základě zájmu Obecního úřadu Březina, vyjádřeného i finanční dotací, archeologický zjišťovací výzkum objektu domněle zaniklé středověké vápenické pece v lesní trati „Vysoká“, západně obce (poloha „Pod Kapličkou“). Plán objektu byl poprvé publikován autorem v letech 2017 a 2019 společně s několika dalšími objekty interpretovatelnými převážně jako vápenické pece a uhlířské milíře (Březina-Vysoká I: Kos 2017; 2019, 28–31, obr. 9: II).

Průzkum detektorem kovů přinesl kromě početných nálezů souvisejících s válečnými událostmi z roku 1945 (zlomky munice, nábojnice) také doklady lesních řemesel spojených se zpracováním dřeva (řetězy, lana, klíny, klínky a fragmenty břitů seker). Několik zlomků koňských podkov lze morfologicky spojit s obdobím 13. až 14. století (srov. Kuba 2016, 42, 75, obr. 19: 2,